

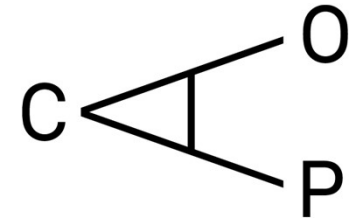
Vereniging voor Arbeidsrecht

**Concurrentie op de arbeidsmarkt in tijden van
krapte**

Cao-afspraken en grondrechten

Robert Hoekstra (CAOP) en Monica Wirtz (AWVN)

AWVN

Cao en het kartelverbod: de aanleiding

- Supermarkten: Eenzijdige loonsverhogingen conform eindbod in de sector na het klappen van het cao-overleg
- Uitspraken Doekle Terpstra (voorzitter Techniek Nederland) in de Telegraaf: Energietransitie in gevaar als bedrijven elkaars personeel wegkapen
- Tariefafspraken voor zzp-ers: Van remplaçanten tot architecten en theater en dans. FNV KIEM-arrest tot de (nieuwe) Leidraad en concept-richtsnoeren van de Europese Commissie

AWWN

- **Overeenkomst tussen werkgever(s) of werkgeversorganisatie(s) en vakbond(en)**
- **Vanaf 1811 verboden (tot 1872), maar cao's echt afgesloten vanaf eind 19^e eeuw**
- **WCAO (1927) geeft de collectieve overeenkomst dwingende en onmiddellijk doorwerkende kracht in arbeidsovereenkomst (art 12 en 13) en betreft anders en ongeorganiseerde werknemer(s) van gebonden werkgever(s) (art. 14)**
- **en WAVV (1937) bindt anders en ongebonden werkgevers en werknemers**

Ontstaan van de cao

Waarom een cao en avv (1)?

- Historie (in de onderneming of sector)
- Arbeidsrust: iedereen weet waar hij aan toe is
- Bredere onderwerpen op agenda dan alleen loon
- Transactiekosten
- Oplossing hold-up problemen t.b.v. collectieve goederen door AVV
- Concurrentie op arbeidsvoorwaarden in de branche tegengaan door AVV
- Juridische gevolgen

Cao als instrument voor werkgever, werknemer en overheid

- voor ordening van de arbeidsmarkt
- bescherming werknemer (tegen werkgever en tegen zichzelf)
- door ongelijkheidscompensatie

- **Neo-klassieke theorie:**
  - Vakbond als monopolist, maar hangt af van krapte, organisatiegraad, werkgelegenheidsafwegingen
  - Bilateraal monopolie: vakbond(en) en werkgever(s) als monopolist van aanbod en vraag van en naar arbeid (AVV)
  - Efficiënte onderhandelingen als tegelijkertijd over loon en werkgelegenheid onderhandeld wordt en niemand slechter af is
  - Op goederen en dienstenmarkt cao per definitie verstorend (maar waarom bestaat het dan nog?)

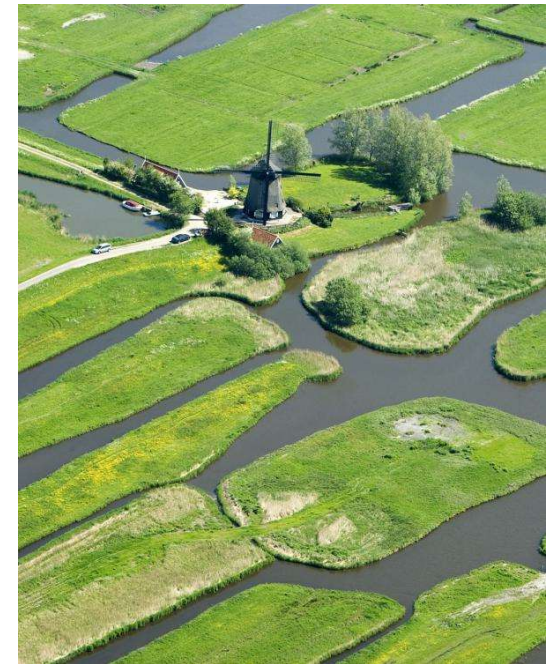
- **Macro-economische theorie: Centralisatie of decentralisatie? Kan het hoger loon doorbelast worden op g&d-markt? Bedrijfstak-niveau zorgt voor innovatie en voorkomt hold-up problemen.**
- **Nieuwe Institutionele Economie: cao's en arbeidsvoorwaardenoverleg bestrijden informatiekorten en transactiekosten. Grote machtige ondernemingen hebben een ondernemingscao met hogere lonen.**

Waarom een cao en avv (2)?

Staatsrechtelijke invalshoek

- Flexibiliteit van regulering per bedrijfstak
- Verhoogd draagvlak door eigen rol sociale partners
- Mogelijkheid om van wet af te wijken en incorporatie
- AVV als daad van gedelegeerde wetgeving

AWVN

Grondrechten als grondslagen van het cao-stelsel

- Vrijheid van (vak)vereniging
- Vrijheid van collectief onderhandelen
- Stakingsrecht
- O.a. UVRM art. 20 en 23, ILO verdragen 87 en 89, ESH art. 5 en 6, EVRM art. 11, Handvest EU art. 12 en 28
- Reikwijdte grondrechten niet beperkt tot nationale of Europese werknemersbegrip

De cao als bijzondere overeenkomst

- **Uitgangspunt = contractsvrijheid**
  - De werkgever beslist:
    - in principe of hij een cao afsluit/lid wordt van een werkgeversvereniging die voor hem afsluit en
    - met wie hij een cao afsluit en
    - waarover hij onderhandelt
- De vakbond dwingt (toegang tot) onderhandelingen over een cao af bij een werkgever of een werkgeversvereniging d.m.v. collectieve acties
- De wetten verbinden hieraan gevolgen met doorwerking en binding van zelfs derden!

AWVN

Hoe een cao?

AWVN

- **Werkgeversorganisatie sluit bedrijfstak-cao**
- **De cao als ledencontract met mandaat van leden voor cao-delegatie:**
  - (Onvoorwaardelijk) principeakkoord of
  - Onderhandelingsresultaat
  - Voorleggen achterban
  - Akkoord en tekenen: KVO
- **Vredesplicht in cao**
- **Verzoek tot AVV = uitbreiding werkingssfeer naar niet aan de cao gebonden werkgevers en werknemers wanneer al belangrijke meerderheid gebonden was**

Cao en mededinging

- **Werkgevers moeten net als werknemers een mandaat aan de werkgeversvereniging kunnen vaststellen**
- **Dreiging van een verbod of een beperking heeft effect op de mogelijkheid van afsluiten en op de onderhandelingen**
- **Een onderzoek doen en intrekken zodra er een cao is met het verwijzen naar mogelijk hogere lonen werkt beperkend in de onderhandelingen**
- **Contractsvrijheid is het stakingsrecht van de werkgever**

AWVN

Cao als loonkartel?

Standaard cao-afspraken in een krappe arbeidsmarkt

AWVN

- **Standaard-cao = geen afwijking naar boven of naar beneden in arbeidsvoorwaarden**
- **Noodzakelijk om:**
  - concurrentie om arbeid tegen te gaan en/of
  - inflatie tegen te gaan en/of
  - goede doelen zoals Energietransitie te ondersteunen?
- **Geen cao zonder mandaat en afstemming**

HvJ EG Albany 1999

- Nastreven van sociale doelstellingen EG mag niet gehinderd worden door het kartelverbod
- Aard- en doelvereiste

HVJ EU FNV KIEM 2014

- Uitzondering voor 'schijnzelfstandigen'

Daarnaast enkele uitzonderingen op het kartelverbod in het verdrag, o.a.:

- Bagatelbepaling
- 'Objectieve voordelen' voor de consument

Mogelijkheden om collectieve afspraken te maken tussen zzp'ers o.a. afhankelijk van:

- **Zij-aan-zij / vergelijkbaar met werknemers**
- **'Objectief gerechtvaardigd niveau van sociale bescherming'**
- **Voordelen voor de consument**
- **Restconcurrentie**

Ruimte voor collectieve overeenkomsten tussen zpp'ers:

- In een ongelijkwaardige onderhandelingspositie (opdrachtgever > 2 miljoen € omzet of >10 werknemers);
- Waarvoor uitzondering in nationale wetgeving;
- In een positie gelijkwaardig aan werknemers (in lijn met *FNV KIEM*):
  - a) Economische afhankelijkheid
  - b) Zij- aan-zij
  - c) Via een digitaal platform

Stellingen

- Supermarkten: een werkgever (en een vakbond!) moet kunnen weglopen van de cao-tafel en het overleg kunnen coördineren zonder angst voor of suggestie van een verbod
- Techniek Nederland: Als enkel “goede doelen” met een standaard-cao nagestreefd kunnen worden legt dit onnodige druk op de (voorbereidingen van) onderhandelingen
- Zzp-dossier: het ondernemingsbegrip als tegenhanger van het werknemersbegrip kan de kwalificatiediscussie verder helpen, maar hierbij zou wel rekening moeten worden gehouden met grondrechten

AWVN

AWJN

